

ШКОЛА ПОД ОКУПАЦИЈОМ

Од прошлог броја започели смо фељтон у коме преносимо интересантну животну причу господина Драгослава Ђорђевића из Калифорније, описану у књизи "Преко гора и мора", сачињену од разговора са писцем Милошем Јевтићем.

У Ваљевоу је отворена Основна Школа од 1 - 4 разреда. Наши српски учитељи су или били са српском војском, или су их Аустријанци одвели у интернацију, као што су то урадили са свим школованим људима. Били су по злу познати логори интернираца: Арад, Вац, Ашак, Нежидер и Булдогасањ. У њима су умрли многи заточени Срби.

Ја сам 1916. и 1917. годину био у првом разреду, а 1917. и 1918. у другом, тако сам свршио два разреда под окупацијом. У првом разреду учитељица нам је била госпођа Јакац. Њен муж је био управитељ школе и био је углађени господин лепог понашања. Госпођа Јакац је била оштра и држала се аустријског програма, који нам је одмах био јасан. Циљ је био да нас претворе у послушне аустријске поданике - рад, ред, дисциплина и оданост цару Аустрије.

Добили смо књигу која се звала: Почетница и била је написана латиницом. У почетку књиге била је слика цара Фрање Јосифа, са свим његовим титулама. Морали смо да учимо напамет одговор на питања:

1. Како се зове наш премилостиви цар и краљ?

Одговор: Наш премилостиви краљ и цар се зове Његово царско и краљевско, апостолско велићанство Франц Јозеф први, краљ Чешке, Пољске, Мађарске и Аустрије, изређане су и све остале земље аустроугарске империје.

Док смо понављали те титуле са учитељицом у хору, ишло је некако али кад нас је она питала појединачно: "Како се зове наш цар и краљ" одговор је био: "Наш краљ се зове Петар први Карађорђевић".

Госпођа Јакац је била љута као рис - "Пружи руку!" - дрекнула би на ђака и ударила би га јако пругом по шапи. То су биле чувене "пацке". Обично нисмо плакали и ако је бол био оштар и дуго трајао. За инат!

Друго питање: Како се зове наш Крајц командант?

Одговор: "Наш Крајц командант се зове Вилхелм пеменини Доминик. То нам се допало, па смо сви у глас одсечно као војници понављали те речи. Тај Доминик нам се допао, а зашто то

Драгослав Ђорђевић је рођен 1910. године у Обреновцу. Основну школу је завршио у Ваљевоу, а гимназију је учио у Београду, Јагодини, Параћину и Ћуприји. Нижу школу Војне академије завршио је у 55. класи, а Вишу школу Војне академије у 37. класи.

Обављао је разне војне дужности. Тако је пред априлски рат 1941. године био - као капетан прве класе - генералштабни приправник у Саобраћајном одељењу Главног генералштаба.

За време Другог светског рата био је ратни заробљеник у Немачкој. По завршетку рата одбио је да се врати у отаџбину, не желећи да прихвати нови поредак. Године 1949. уселио се у Сједињене Америчке Државе. Радио је, у почетку, разне послове, да би се запослио као наставник - на Војном институту за стране језике у Монтереју, где је био и шеф Катедре српско-хрватског одељења. У међувремену је дипломирао и магистрирао историју на Сан Хозе државном универзитету у Калифорнији.

Објавио је много текстова о српској историји, као и више књига, како уџбеника, тако и стручних радова, међу осталима и "На раскрсници 1941.", која је објављена на српском и енглеском језику.

Драгослав Ђорђевић је годинама у првим редовима борбе за српска национална питања.

ће бити речено доцније.

После више покушаја да Фрању "признамо" за цара, госпођа Јакац је дигла руке од нас и није нас терала да то радимо, тако је настава текла мирно.

Учили смо латиницу, а књиге су биле "за пучке школе у Хрватској и Славонији". Госпођа Јакац је покушала да нас научи да говоримо "хрватски". Тако, кад неко изостане са часа, она је питала: "Што си мањко"?

биле чисте добио си карту. А ако нису, он није давао карту и обично би рекао: "Дођи сутра". Зато смо пре његове инспекције ишли на реку Колубару да се перемо.

Увече смо одлазили у биоскоп у кафани "Благојевић". На улазу је био аустријски жандарм, чика Јова, Србин из Лике, који нас је пуштао унутра кад је било слободних места.

Филмови су били неми, а за

Други разред основне школе (последњи ред, први с лева), Ваљево, 1917.

Одговор је био: "Молим госпођо ја нисам мањко ја сам жив". Следиле су пацке. Онда смо морали да учимо речи као: Тиједан, обитељ, обед, ура па имена месеци - сијечањ, вељача, ожујак... Покушавали су са јекавштином, али без успеха.

Уведен је и немачки језик, али само за добровољце. Већина добровољаца је напустила те часове после неколико састанка, ма да је учитељ био врло добар. Поучавали су нас и веронауку. И ако је учитељ био католик није нас терао да се крстимо шаком.

Крајц командант Обрт Вилхелм Племенити Доминик је живео у кући доктора Јордана Стајића, која је била преко пута садашњег официјерског дома. Он је око два сата по подне, после подневног спавања, делио бесплатне карте за биоскоп, и то само малој деци. Ми смо се окупљали пред прозором куће и господин командант је отварао прозор тачно у два сата. Један по један смерно смо прилазили прозору, а он је наређивао на српском језику: "Покажи руке, уши, ноге" ако су

време филма свирала је циганска музика. Наслови су били на хрватском језику.

Дошао је и Свети Сава. Председник Општине је добио одобрење да се тај дан прослави у школи али уз присуство тумача - цензора. Као гости су дошли швабе и Крајц командант. Сви су били одушевљени нашом храном и певале су се песме као: Ускликомо с љубављу, Здраво Среме Банате и Србију стара, Црна Горо. Све је лепо прошло и за дивно чудо није било никаквих последица.

Како сте ви и Ваљево доживели ослобођење?

У Току летњег распуста 1918. године по Србији су се проносиле вести да ће се наши ускоро вратити. Вести су наговештавале да ће се рат ускоро завршити победом српске и савезничке војске. Жене су по кућама шиле спске и савезничке заставе, тад смо научили Црвено, плаво, бело - српско је зацело.

Почетком септембра, кад смо се, после распуста, окупили у школи, наши наставници су нам